

BEDŐ ESZTER

A közösségi tanulás helyzete és gyakorlati megvalósulása az Egyesült Királyságban

Mi a közös a pályázati pénzből megépített besencei teniszpályához kötődő teniszoktatásban, a skóciai alacsony írás- és olvasáskészségű felnőtteknek tartott tanfolyamban illetve egy londoni meleg nők önként szervezett heti rendszerességgel összeülő vitacsoporjában? Milyen indítástól jöttek létre ilyen csoportok? Voltak-e már korábban is ilyenek? Mit tanulnak? Mi a hasznuk és ilyen készségeket fejlesztenek? Szükség van-e ezekre vagy csak pusztán jó időtöltés a tagok számára? Miért maradnak fenn? Milyen tanulási formához lehet sorolni őket? Hogyan illenek bele az oktatási és képzési rendszerbe? Ki a felelős a szervezésükért és finanszírozásukért? Hogyan kezeli az ilyen csoportokat az aktuális politika? Szükség van-e erre a tanulási formára, és ha igen hogyan lehetne ezt ösztönözni és fejleszteni? A hagyományos iskolarendszerű oktatás során tanultakhoz képest milyen szintű és értékű az itt szerzett tudás? Ezekre és az ehhez hasonló kérdésekre keresem a választ cikkemben.*

Angliai tartózkodásom során szerzett tapasztalataim sokat segítettek abban, hogy másfajta megoldásokat láthattam a hazaiakhoz hasonló problémákra. A felnőttkori tanulást itt egyre fontosabbnak tartják és támogatják is, tanulásra ösztönöz a média, a tanulási lehetőségekről megfelelő mennyiségű és rendszerezett információk állnak rendelkezésre, a programok elérhetőek és megfizethetőek, a közösség és a különböző kultúrák közötti kommunikáció hatékonyságára az ország – különösen London – sokszínűségéből adódóan fokozottan szükség van. Az Egyesült Királyság sok területen élen jár, ezért érdemes figyelni a szigetországban zajló eseményeket az oktatás terén is.

Az egyszerűség kedvéért én a közösségi nevelés szót fogom használni, ám az angolban a *community learning*, a *community education* az *outreach learning*, valamint az Egyesült Államokban használt *community college learning* kifejezésekkel is találkozhatunk. Fontos összefüggést láthatunk még a *community development*-el (közösség fejlesztés) is, mivel az angol terminológia gyakran használja a *community learning and development* kifejezést. Igaz ugyan, hogy vannak különbségek abban, hogy a fenti szavak mit takarnak, de a fogalmak között oly mértékben átfedés van, hogy nehéz határaikat megállapítani. A magyar szóhasználatnál pedig az a probléma, hogy a magyarban az angol fogalmaknak vagy nincs megfelelőjük vagy pedig a kifejezés nem pontosan fedi az angol szót. A *community learning* és a *community education* például ugyanazt a fogalmat fedi két különböző szereplőjének szempontjából. Az *outreach learning*, olyan szervezett nevelési, tanulási programot jelent, amely nehezen elérhető csoportokat (pl. droghasználók, szexmunkások, stb.) céloz meg és nagyon erős szociális jellege van. A *community college learning* pedig egy adott közösségben élő, formális oktatásból kilépő fiatalok, számára nyújt szakmai képzési lehetőségeket, amelyek eredményeit később, bizonyos formális felsőoktatási illetve szakmai képzést nyújtó intézményekkel elfogadtathatnak.

* A FEEK andragógia MA szakán írt diplomadolgozata alapján készült cikk.

A NIACE

Az élethosszig tartó tanulás egyik legmeghatározóbb szervezete az Egyesült Királyságban a *National Institute for Adult and Continuing Education* (NIACE), a nemzeti felnőttoktatással és az egész életen át tartó tanulással foglalkozó intézmény. Kiadványaival, jelentéseivel és projektjeivel az első referencia pont, ha a közösségi tanulásról van szó

Az 1921-ben alapított NIACE egy központi kormányzástól független, jótékonyági szervezet, amelynek tagjai a felnőttek tanulásának valamennyi színhelyéről, egyetemekről, szakképzési intézményekből, helyi közösségekből, börtönökből, sőt a saját otthonukban tanuló felnőttek közül kerülnek ki. Célja, az élethosszig tartó tanulás ösztönzése amelyet, az elérhető programok minőségének javításával, a részvétel növelésével, és különösen a hátrányos helyzetű csoportok hozzáféréseinek javításával hivatott elérni. Mindezt nagyszabású kampányokon – mint például a Felnőtt tanulás hete, a Gyors olvasmányok –, fejlesztő és kutatómunkán, tanácsadáson, a szakpolitika befolyásolásán, a szakmai hálózatok fejlesztésén, folyóiratok és könyvek kiadásán, rendezvényeken, a szakmai információk terjesztésén és képzéseken keresztül valósítja meg. Egy elismert és köztiszteletben álló szervezet, amelyet Anna, brit királyi hercegnő patronál.

Számos kutatásuk, jelentésük és kiadványuk közül csak néhány újabbat emelnék ki, amely befolyásolja a közösségi tanulás gyakorlatát illetve az ugyanerre vonatkozó stratégiát. A jelenleg alkalmazandó nemzeti stratégiát is nagyban befolyásolták a NIACE kutatásai és fejlesztési ajánlatai.

A *Learning through life* (egész életen át tartó tanulás) a NIACE megbízásából készített független, átfogó riport az élethosszig tartó tanulás jövőéről, amelyet 2009-ben adtak ki. Az egész életen át tartó tanulás akkori rendszerének vizsgálatára alapozva, megállapítva annak hiányosságait és a fejlődést gátló tényezőket, praktikus javaslatokat tartalmaz, melyek közül az egyik leglényegesebb a helyi jelleg erősítésére. A túlságosan központosított rendszer, nem felel meg a helyi igényeknek, így a helyi stratégiák kidolgozásában a helyi önkormányzatok szerepe és felelőssége kell, hogy mérvadó legyen, továbbá a helyi felnőttoktatási intézmények legyenek a rendszer támaszai, mindig a helyi igényeket tartva szem előtt.

Egy másik kiadvány a *Making a difference for adult learners* a szervezet által elért változások összegzése, amely tükrözi a NIACE munkájának sokszínűségét és az általuk befolyásolt területek számát. Ezek közül példaként emelném ki azt a médiakampányt, amely a 2009-es felnőttoktatási részvételre vonatkozó jelentésre reagált. A kampány 19 médián keresztül – ezek köze tartozott a *BBC news*, a *The Guardian* és a *The Times* – hívta fel a figyelmet arra, hogy a felnőttképzésben résztvevők száma csökkent. A médiakampánynak köszönhetően a kormány úgy döntött, hogy további 100 millió fontot szán a csökkenés visszafordítására.

A legutóbbi éves jelentésből kiderül, hogy a NIACE három prioritása közül az egyik a közösségi tanulás fejlesztése, amely a változatosságra, a fenntarthatóságra, a közösségekhez és igényeikhez közelebb álló programok szervezésére összpontosít. A szervezet munkája négy alapvető pilléren nyugszik, melyek az egyenlőség, a szakpolitika formálása, az élethosszig tartó tanulás ösztönzése valamint a közösségi tanulásban résztvevők körének kiszélesítése.

Fontos még megemlíteni, néhány közösségi tanulással kapcsolatos jelenleg is futó projektet, amelyek a későbbiekben formálhatják majd a gyakorlatot és a szakpolitikát is. Elsőként a *Measuring the social & economic value of adult learning* projektet emelném ki, amely esettanulmányokon keresztül igyekszik majd bemutatni a felnőttoktatás szociális és gazdasági értékét valamint összegyűjti a jó gyakorlatokat. Az *Adult learning and local democracy* projekt az

Európában használt jó gyakorlatokat hivatott összegyűjteni, amelyben a helyi felnőttoktatási szolgáltatások hatékonyan befolyásolják az aktív állampolgárság gyakorlását. A *Self-organised groups and Community Learning Trusts* projekt a fejlődő országokban alkalmazott újszerű non formális tanítási módszereket gyűjti össze különös tekintettel azok Egyesült Királyságba történő felhasználására.

A NIACE egyik erősege a közvélemény, a politikai szemlélet, és ezáltal a szakpolitika formálásában rejlik. Kampányai erőteljesek és hatásosak és a szervezet politikai semlegesége segít megőrizni befolyásos szerepét.

A közösségi tanulás és a politika

Fontos először is azt tisztázni, hogy mit értünk felnőttoktatás alatt. Az Egyesült Királyságban a szabadidős tevékenységek, a szervezett készségfejlesztő tevékenységek, az átképzések, a végzettségek megszerzésére irányuló képzések mind-mind a felnőttoktatáshoz tartozhatnak. Az hogy ki számít felnőttnek, az szolgáltatóként változhat. Bizonyos államilag finanszírozott program kizárólag a 25 év alatti fiatal felnőttekre korlátozódik, ám a NIACE minden 17 év feletti egyént az oktatás szempontjából felnőttnek tekint.

A gazdasági növekedésért felelős minisztérium, a *Department for Business Innovation and Skills* (továbbiakban BIS), felel a felnőttoktatásért is. Hatáskörébe tartozik az üzleti élet szabályozása, a munkaügy, a kereskedelem, a fejlesztés, a tudomány, a közoktatás és felnőtt- és felsőoktatás. Ennek egy alosztálya a *Skills Funding Agency*, amely főként a finanszírozásért felelős. A gyakorlati megvalósításért nagyrészt a helyi önkormányzatok az illetékesek, ám fontos szerepet kapnak az általános felnőttképzési intézmények is és a NIACE.

Az élethosszig tartó tanulás fontosságának kihangsúlyozása és megjelenése a politikai életben az Európai Unióhoz hasonlóan a 1990-es évekre tehető. Az akkori Oktatási és Munkaügyi Minisztérium által 1995-ben kiadott *Lifetime learning* volt az első olyan dokumentum, amely az egész életen át tartó tanulás problémájával foglalkozott, a kormány átfogó álláspontját ez a dokumentum alapozta meg. Az EU-hoz hasonlóan jelentősége itt még erősen gazdasági jellegű volt: a dokumentum a versenyképességet hangsúlyozza mind társadalmi mind egyéni szinten. Ebből következett, hogy az egyén saját felelőssége legyen az élethosszig tartó tanulásban való részvétel és egyéni képességeinek, szakmai kompetenciájának, piacképességének fejlesztése.

A következő meghatározó dokumentum az 1998-ban kiadott *The Learning Age: A renaissance for a New Britain*, az hatalomra kerülő munkáspárt zöld könyve. Tony Blair, az akkori miniszterelnök nyitó idézete továbbra is gazdasági jellegű volt, miszerint az oktatás a gazdaság legjobb eszköze. Itt már találunk utalást arra, hogy az oktatás a társadalmi és egyéni fejlődésben valamint az tudatos állampolgárság kialakításában fontos szerepet játszik, ám a globalizáció gazdasági kihívásaihoz és a versenyképességhez képest ez a szempont eltörpül.

Ezek a gazdasági szemléletet tükröző dokumentumok megalapozzák az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó stratégiákat, ám a szociális problémák, a leszakadás, a kirekesztődés problémáit nem veszik figyelembe. Az egyénre fogyasztóként tekintettek, akinek legfontosabb célja szakmai kompetenciáinak fejlesztése és így gazdasági helyzetének javítása. A probléma véleményem szerint ezzel az, hogy erősen leszűkíti az elérhető programok skáláját és a szolgáltatók nem feltétlenül azt ajánlják, amire az egyénnek szüksége illetve igénye lenne.

Nagy Britanniában az alkalmazandó stratégiát az aktuális *Skills Strategy* jelöli ki, amelyet legutóbb 2010. november 16.-án adott ki a BIS. Míg az első ilyen 2003-ban kiadott stratégiát a versenyképesség hangsúlyozása, a foglalkoztathatóság, a gazdasági növekedés határozza meg, a legutóbbi stratégiában már más szempont is érvényesül. A dokumentum kimondottan

közösségi tanulókkal kapcsolatos célokat határoz meg és ezek megvalósítására ajánl eszközöket. A dokumentumban *Big Society*-nek nevezett „nagy társadalom” megépítése a cél, amely egy egyetemes, mindenkit befogadó társadalmat jelent.

A stratégia alapvető célja, hogy visszavegye a gazdaságot a fenntartható fejlődés állapotába a társadalmi befogadás és a mobilitás növelésével. Ezen általános cél minden aspektusát befolyásoló eleme a készségek fejlesztése, amely a stratégia alapját képezi. Az előző dokumentumokhoz és politikai szemléletekhez képest többé nem dől el olyan erőteljesen a mérleg nyelve a foglalkoztathatóság felé, a méltányos, befogadó és egyenlő esélyeket biztosító társadalom iránti igény egyre fontosabbá válik.

A *Big Society* kifejezés szinte minden esetben a közösségi tanulókkal kapcsolatban jelenik meg. A dokumentum elején a vezetői összefoglalóban, a méltányos társadalom létrehozásához és fenntartásához szükséges készségeket taglaló részben, a kormány elismeri a formális és képesítést adó tanulási formákon kívül az informális és a közösségi tanulás létjogosultságát. Ígéretet tesz továbbá arra, hogy megerősíti ezen tanulási formák szerepét, és biztosítja a finanszírozásukat. Az informális és a közösségi tanulás szerepét abban látja, hogy bevonja a hátrányos helyzetű csoportokat valamint lehetőséget biztosítson azoknak, akik a formális oktatásban szeretnének részt venni.

A közösségi tanulás szempontjából a stratégia második fejezete a legfontosabb, amely a méltányos társadalom alapjául szolgáló készségek fejlesztését írja le. A fejezet rávilágít a készségek kulturális és közösségi életben játszott szerepére, ami egy olyan társadalom létrehozásában segít, amely toleráns, környezetbarát, összetartó és a közösségi életben való szerepvállalásra ösztönöz. Az ilyen társadalom előnyeit a bűnözés csökkenésében, a civil társadalmi életben való aktívabb részvételben, az egészség javulásában és egy, a kisebbségek iránti megnövekedett toleranciában látja. Egy viszonylag új elem – ami leginkább csak a politikának az oktatásról alkotott álláspontjában új, mivel az élethosszig tartó tanulókkal foglalkozó gondolkodók ezt már régóta hangoztatják – a tanulás személyes jólétre és az egyén mentálhigiéniai állapotára gyakorolt pozitív hatása.

A stratégia kitér az angolul nem beszélő lakosok támogatására is, mivel az angol nyelv oktatása a társadalomba való beilleszkedés és a foglalkoztathatóság alapja. A stratégia leszögezi, hogy anyagilag nem támogatja azok oktatását, akik azzal a céllal jönnek az Egyesült Királyságba, hogy dolgozzanak. A nyelvoktatás költségei ebben az esetben a munkavállalóra illetve a munkáltatóra hárulnak. A felhasználható összeg ilyen jellegű átcsoportosítása a felhasználás hatékonyságát növeli. Ez szélesebb körű támogatást biztosíthat azok számára, akiknek erre a szolgáltatásra valóban szükségük van, mert a munkavállalásban és a beilleszkedésben hátráltatja őket az angol nyelv ismeretének hiánya.

A közösségi tanulás fontosságát a kormány azzal támasztja alá, hogy ígéretet tesz arra, hogy még gazdaságilag nehéz időkben is biztosítani fogja az erre fordítandó összeget. A finanszírozás változatos programokra terjedhet ki: művészeti és kulturális jellegű, egészségügyi, digitális és családi oktatáson át egészen a foglalkoztathatóságot és a közösségi szerepvállaláshoz szükséges készségeket fejlesztő oktatásig mindent felölelhet, továbbá azokra fog összpontosítani, akiknek erre a legnagyobb szükségük van. A közösségi tanulás megvalósítást különböző helyszíneken, változatos szolgáltatókon és fórumokon keresztül szeretné látni a kormány, ebbe a helyi önkormányzatok, oktatási intézmények, klubok, közösségi csoportok és a helyi lakosok kezdeményezései illetve saját maguk által szervezett programok is beleértendők.

A digitális kompetenciák elsajátításához, amelyen természetesen az alap- illetve a felzárkózató ismeretek elsajátítását érti, szintén a közösségi tanulást javasolja és helyszínül a közösségi környezetet jelöli meg. Az ebben résztvevőket egy, a digitális készségeket elsajátító nagyobb szabású *Digital Champion* névre keresztelt kampányban való szerepvállalásra ösztönzi. A *Next Step* programban a kormány egy digitális kompetenciákat felmérő szolgáltatás nyújtásáért vállal felelősséget, amely személyre szabott és az egyéni igényeiknek megfelelő információt nyújt a képzési lehetőségekről. Ezenkívül az *Online basic* szolgáltatások segítségével a rászorulóknak képzéseket biztosít akkreditált formában vagy közösségi tanuláson keresztül.

A stratégia fő üzenete a helyi összefogás hangsúlyozása illetve az, hogy a helyi igényeket a helyi intézmények feladata legyen felmérni. A gazdasági fejlődést és a társadalmat már összefüggéseiben látja, ahol a jól működő, felelős társadalom alapja a gazdasági fejlődésnek. A 2010-es stratégia előtti dokumentumokat olvasva az volt érzésem, hogy ezt két különálló egységként kezelték, amelyek ugyan kölcsönhatásban vannak egymással, de a társadalom gazdaságra vonatkozó hatásának mértékét nem ismerték fel.

A BIS 2011-ben öt célkitűzést fogalmazott meg, amelyeket a *New Challenges, New Chances: Further Education and Skills System Reform Plan, Building a World Class Skills System* kiadványban találunk. A dokumentum meghatározza a közösségi tanulást is kitérve a tanulás tárgykörének széles spektrumára, a tanulók háttérének és igényeinek sokszínűségére, a tanulás önkéntességére és nem formális jellegére, a tanulási időtartamra valamint a képzések sokféleségére. Az öt fontos célkitűzés a következő:

- 1.) A finanszírozás azokra összpontosítson, akik részvétele a legvalószínűtlenebb.
- 2.) Résztvételi díj szedése azoktól, akik megengedhetik maguknak a tanulást és ennek felhasználása arra, hogy támogassák azokat, akik nem engedhetik meg ugyanezt.
- 3.) Szélesebb körű részvételre való ösztönzés valamint az egyéni sorsok megváltoztatásának támogatása a személyes körülmények fejlesztésével, például:
 - az önbizalom fejlesztése és a tanulásban való részvétel ösztönzése,
 - a foglalkoztathatóságához szükséges készségek elsajátításának elősegítése,
 - a digitális, kommunikációs, pénzügyi valamint írás-, olvasás-, és számoláskészségek fejlesztése,
 - a szülők/gondviselők ösztönzése arra, hogy gyermekeik tanulását támogassák,
 - az egészségi állapot és a társadalmi beilleszkedés fejlesztésével illetve fenntartása.
- 4.) Összetartó, önálló és aktív állampolgárokból álló erős közösségek fejlesztése, amely a következőket eredményezi:
 - az önkéntes munkában és a társadalmi integrációban való részvétel és a közéletben való szereplés növekedése,
 - a jóléti, egészségügyi és antiszociális viselkedés megelőzésére fordított összegek csökkenése,
 - az online és önirányító tanulás növekedése,
 - a legsúlyosabb gondokkal küzdő családok életének megváltozása.
- 5.) Olyan tanulási lehetőségek biztosítása, szervezése és támogatása, amelyek közvetlenül hozzájárulnak az alábbi célok eléréséhez:
 - az eltérő kulturális és anyagi háttérrel rendelkező egyének összekovácsolása,
 - a legfontosabb szereplők és szolgáltató hatékony partneri viszonyának ápolása,

- a közösségi szinten történő tervezés és elszámoltathatóság fejlesztése, abból a célból, hogy a helyi lakosok részt vehessenek a tanulási lehetőségekkel kapcsolatos döntésekben,
- az ezidáig nehezen elérhető csoportok bevonása a különböző tanulási formákba az önkéntes szektor bevonásának segítségével, és a munkáltatók ösztönzése arra, hogy támogassa a munkahelyi tanulást,
- a felesleges költségek, bürokrácia és adminisztráció csökkentése.

Finanszírozás és a Skills Funding Agency

Az 1998-ban kiadott Zöld könyv úgy tünt, hogy az összes tanulási formát támogatja, ám a 2003-ban elfogadott stratégiát (*Skills Strategy 2003*) a politikai szemléletmódot átható gazdasági jelleg határozta meg, a foglalkoztathatóságot helyezve előtérbe. A Nemzeti Képesítési Keretrendszerre fordított összegén kívül minden másra fordított anyagi támogatás támadhatónak bizonyult. A NIACE közbenjárásának segítségével sikerült megállapítani egy 210 millió fontos minimum összeget, amely a nem formális jellegű felnőttoktatásra adható. Ez az összeg azóta is a minimum összegnek számít, továbbá ezt határozta meg az SFA a nem formális és informális tanulásra fordítható összegként a 2013-2014. évi ciklusra is.

Az SFA által 2013 áprilisában kiadott *Community Learning 2013/2014. Information for Community Learning Providers* központi szerepet kap a közösségi tanulás gyakorlati megvalósításában, mivel a finanszírozási és eljárási kereteket adja meg. Tartalmazza a fenti célkitűzéseket és a közösségi tanulás definícióját, információval szolgál a *Community Learning Trust Pilot* (CLTP) programról és bemutatja a finanszírozáshoz szükséges *Pound Plus* programot.

A dokumentum információkkal szolgál egy nagyon fontos és hasznos programról, ez pedig a *Community Learning Trust Pilot* (CLTP) program. A fenti programba 15 olyan szolgáltatót választottak ki, akik a közösségi tanulás tervezéséhez és kivitelezéséhez kapcsolódó új módszereket próbáltak ki és egy évig folyamatosan vizsgálták tevékenységüket. A CLTP-k négy fő területre összpontosítottak: a hátrányos helyzetű csoportok és egyének azonosítása, az egyéni sorsok megváltoztatása a tanuláson keresztül, a tanfolyami díjak beszedése azoktól, akik megengedhetik maguknak a tanulást valamint e bevétel felhasználása a hozzáférés növelésére különösen hátrányos helyzetű egyének számára. A programból a következő tanulságok vonhatók le:

- még viszonylag kevés befektetett pénznek és időnek is igen jelentős pozitív hatása lehet,
- először fordult elő, hogy különböző szolgáltatók ugyanazon a programon dolgozzanak,
- a közös helyiségek hatékony használata új tanulókat vonzott,
- a „valamit valamiért” elv sikere. A szolgáltatók által kért jelképes összeg, illetve ha ez nem volt megoldható, akkor ennek kiváltása például önkéntes munkával a tanulók lemorzsolódását jelentősen csökkentette,
- a szolgáltatást nyújtó személyzet fejlesztésébe fektetett idő és pénz alapvető fontosságú a siker érdekében.

A *Pound Plus* stratégiában a *pound* a közpénzt jelenti a plus pedig minden mást, amely a szolgáltatónak ezen kívül bevételt hoz, például részvételi díj, adományok és egyéb forrásokból befolyó összegek. A *Pound Plus* nem pusztán egy olyan stratégia, amely a szolgáltatónak plusz bevételt hoz, hanem annak hatékony és költségkímélő felhasználása. A stratégia célja, hogy az előző évihez képest növelje a tanulók számát és a bevételeket, majd ezek alapján tűzze ki a jövőbeni célokat. Ennek bizonyítására a SFA felszólította a szolgáltatókat, hogy határozzák

meg milyen plusz bevételekre számítanak. A stratégia helyes alkalmazását különböző indikátorok jelzik: növekvő részvételi díj, a szponzori bevételek és az adományok megnövekedése, több önkéntes, a felhasználható összegek felhasználásának átgondolása és amennyiben szükséges ezek átcsoportosítása, hatékonyabb adminisztrációs rendszerek és közös terek kihasználása, pozitív hatása a közösségre beleértve az egészséget, a jólétet és a bűnmegelőzést.

A finanszírozásra vonatkozó részletes szabályokat a *Funding rules 2013/2014* tartalmazza. A 2014/2015-re vonatkozó szabályzat is létezik már ám csak nemrégiben lépett érvénybe. A szabályzat célja, hogy biztosítsa az oktatási tevékenységre kiadott összeg megfelelő felhasználását, meghatározza a szabályzat megsértésre vonatkozó szankciókat, leegyszerűsítse a finanszírozás menetét, valamint meggyőződjön arról, hogy a szolgáltatás nyújtásához szükséges összeg megfelelő arányban van-e a szolgáltatás értékével. Fontos itt kiemelni, hogy annak a tanulónak adható anyagi támogatás aki, a 19. életévét betöltötte illetve 15. életévét betöltötte és a kötelező oktatásban nem vesz részt. Amennyiben az Európai Szociális Alap is a támogatás részét képezi, akkor azzal megegyező összegű támogatást kell nyújtani az ország saját költségvetéséből is.

A közösségi tanulásra fordított finanszírozásnak sajátos szabályai vannak. Az erről szóló rész meghatározza, hogy a közösségi tanulás helyszíne az adott közösségben van és a helyi jellegből kifolyólag megszervezésükért a helyi önkormányzatok és az általános továbbképzést nyújtó intézmények a felelősek. A közösségi tanulásra fordított finanszírozást olyan közösségi hálózatok munkájához való hozzájárulásként adják, akik világos stratégiai tervvel, prioritásokkal és mérhető kimeneti célokkal rendelkeznek. Fontos hogy a finanszírozás kiegészítő jellegű és nem teljes körű, mivel így növeli a szolgáltató felelősségét. Az anyagi hozzájárulás célja, hogy a szolgáltatók valóban a helyi sajátosságoknak megfelelő szolgáltatásokat nyújthassanak. Különösen fontos, hogy a finanszírozás maximalizálja a hozzáférést és az életszínvonal javításához szükséges új lehetőségeket nyújtson. Fontos, hogy a közösséget összekovácsolja a tanulás öröme és az elért eredmények iránt érzett büszkeség, amely társadalmi megújuláshoz vezet, továbbá maximalizálja a közösségi tanulás társadalmi, gazdasági, egyéni jóléti és a családi életre gyakorolt hatását.

A közösségi tanulásra vonatkozó rész a célok eléréséhez eljárásokat rendel. Világos, szilárd alapokon álló pénzügyi stratégiát, hatékony helyi partnerséget, a közösség igényeiknek feltárását, világos célokat és az ezek mérésére szolgáló eszközöket valamint az anyagilag támogatott tanulók erre való jogosultságát követeli meg a szolgáltatóktól. Biztosítsa legyenek a tanuló készségeinek szintjét felmérő eszközök is és a programakkreditáció, amennyiben a tanuló ezt igényli. Fontos továbbá, a tanuló további tanulásra való ösztönzése és az ehhez szükséges támogató rendszerek fenntartása.

Szolgáltatók, helyszínek

A közösségi tanulás formái változatos képet mutatnak, ebből adódóan változatos helyszíneken és szolgáltatók által valósulnak meg. A helyi jelleg nagyon meghatározó, mind a helyszíneket tekintve, mind pedig a szolgáltatók szempontjából, a kormány stratégiája pedig ennek további erősítésére ösztönöz.

A felelősség nagymértékben a helyi önkormányzatokra és az általános felnőttképzési intézményekre hárul, amennyiben ezek a szolgáltatók közpénz felhasználását is igénybe szeretnék venni, akkor a SFA-nél pályázhatnak erre. A helyi önkormányzatok az egyéni szolgáltatókat is segíthetik, hogy saját költségeiket csökkenthessék így ösztönözve szolgáltatásaik igénybevételét, továbbá a költségek csökkentése a részvételi díjak csökkenését is maga után vonja,

amely szintén szélesebb körű részvételt eredményez. Erre jó példa egy felnőtt balett-tanfolyam, amelynek egy helyi önkormányzat által fenntartott épület ad otthont kedvezményes áron, amelyet a terembérlet csökkenésével elérhető áron vehetnek igénybe a helyi lakosok.

A közösségi tanulás és a gazdaság közötti kapcsolatot és a munkáltatók erőteljesebb együttműködését a kormány stratégiája is szorgalmazza. Szerencsére erre egy személyes példát tudok felhozni előző munkahelyemről, a londoni Royal College of Physicians-ból. A szervezet vezetői fontosnak tartják a dolgozók jólétét és fejlődését, és felismerték ennek pozitív hatásait, ezért a munkahelyi tanulás az emberi erőforrás stratégia szerves részét képezi. Minden évben kétszer tartottunk egy egyhetes *Learning@work* és egy *Wellbeing week* programot. A programszervező csapattal egy-két órás kurzusokat szerveztünk különböző, a dolgozókat érdeklő témák alapján. A gyorstalpaló tanfolyamokat illetve előadásokat igyekeztünk úgy szervezni, hogy a tanárok a dolgozók közül kerüljenek ki, így biztosítva a szervezetben lévő tudás terjesztését. Salsaóra, kötőtanfolyam és asszertivitás tréning is szerepelt a kínálatban. A *Wellbeing week* is hasonló, de itt a szervezeten belüli közösségi tanulásra elkülönített alapot használtuk fel, mivel táplálkozás-szakértőket, jógaoktatókat és személyi edzőket is felkérünk a tanfolyamok vezetésére. A megjelenés minden esetben díjtalan volt.

A szolgáltatók sokszínűsége a helyszínek sokszínűségét vonja maga után. Elsősorban persze az iskolák és a közösségi intézmények szerepe a meghatározó, de a munkahely épülete is adhat otthont közösségi tanulócsoportoknak. A lehetőségek tárháza végtelen; egyre több helyszín válik alkalmassá a közösségi tanulócsoportok befogadására. Jelenleg a NIACE is dolgozik egy projekten, amelyet a közösségi tanulásra alkalmas helyszíneket hivatott kibővíteni. Az *Opening up spaces for informal adult learning – Making space for learning* névre keresztelt projekt célja, hogy arra ösztönözze a különböző épületekben tevékenységet végző szervezeteket, lehetnek akár a privát szektor résztvevői is, hogy nyissák meg a kapukat és engedjék, hogy a felnőttoktatási tanfolyamok épületeikben kapjanak helyet.

Részvétel

A közösségi tanulásban résztvevők száma az Egyesült Királyságban az európai viszonylatokhoz képest magas. A valós számot éppen a közösségi tanulás változatos jellege miatt igazából csak megbecsülni lehet. A NIACE 1996 óta évente készít jelentéseket a felnőttoktatásra vonatkozóan, ezzel átfogó képet nyújtva a résztvevők számáról. A legutóbbi, 2013-ban készült jelentést 5000 17 év fölötti felnőtt megkérdezésével végezték, akiknek azt a kérdést tették fel, hogy tanultak-e az elmúlt három év során, illetve tervezik-e azt, hogy tanulnak az elkövetkezendő három évben.

A felmérés során ötből egy felnőtt (pontosan 19%) azt válaszolta, hogy az adott pillanatban is tanult, 39% pedig igennel válaszolt arra, a kérdésre, hogy tanult-e az elmúlt 3 év során. Ez a szám keveset változott 1996 óta, és a kisebb-nagyobb eltérésekkel mindig 40% körül mozgott. A résztvevők két ötöde azt válaszolta, hogy az formális oktatásból való kilépése óta nem tanult. A tanulásban való részvétel nem egyenlően oszlik el a társadalomban, amit a társadalmi osztályhoz való tartozás, a munkaviszony, az életkor és az előzetes tanulás befolyásol leginkább. A legmeghatározóbb ezek közül az, hogy az egyén melyik társadalmi osztályhoz tartozik. Az alsó középosztályhoz és attól feljebb lévő osztályokhoz tartozók körülbelül fele, a képzett kétkezi munkások 31%-a és a képzetlen munkások, valamint a korlátozott bevétellel rendelkezők 24%-a tanult valamilyen formában.

A tanulók 77%-a munkával kapcsolatos tanulásban vett részt, ebből következően magasabb azok száma, akik munkaviszonyban állnak, mint azoké, akik munkanélküliek. A nyugdíjasoknak pedig csupán 15%-a vett részt tanulásban. A részmunkaidőben dolgozó tanulók száma 42%-ról 48%-ra emelkedett, ám a munkanélküli tanulók aránya 41%-ról 35%-ra csökkent.

Általános tendencia, hogy minél idősebb valaki, annál kevésbé valószínű, hogy tanul. Ez különösen erőteljesen csökken 55 éves kor után. A 2012-es eredményekhez képest a fiatal felnőttek tanulása is jelentős mértékben csökkent, a 17-19 éves korosztálynál ez 9%, a 20-24 évesnél pedig 5%-ra volt tehető.

Az előzetes tanulás hatása abban észrevehető, hogy azon tanulók aránya, akik a formális oktatásból 21 éves koruk után léptek ki 49%, a 16 éves koruk után kilépők 25%-val szemben. Az internet hozzáféréssel rendelkező felnőttek 43%-a tanult, az internet-hozzáféréssel nem rendelkezők esetében ez 13%. A területi eloszlásban pedig az tükröződik, hogy a vidéki, mezőgazdasági területeken élők közül kevesebben tanulnak. A 2013-as felmérés azt mutatta, hogy azok, akik tanultak az elmúlt három év során azt tervezik, hogy az elkövetkező három évben ismét tanulnak majd.

Közösségi tanulás vidéken

Nagy Britanniában a lakosság 81%-a (40 millió ember) él városokban, 19%-a (9,5 millió ember) pedig vidéken. A kormány elismeri a vidéki lehetőségek korlátozottságának problémáját, a gazdasági fejlődéssel, a vidéken élők szerepvállalásával és az életminőséggel kapcsolatban. A vidéki felnőtt tanulókkal kapcsolatos problémák hasonlóak a vidéki élettel járó általános problémákhoz: a közlekedés, a költségek, a hozzáférés, a tájékoztatás és az információ hiánya, az információs technológiák hiánya valamint az idő okozza a legtöbb gondot. Hozzájön ehhez még az alacsony létszámú csoportok és a közösség igényeivel kapcsolatos információhiány.

A kutatás két olyan csoportot azonosított, amelyek a közösségi tanulásban rejlő előnyöket jelentős mértékben ki tudnák használni, az időseket és a hátrányos helyzetű felnőtteket. Az idősek legfőbb célja a tanulás során, a tananyag elsajátításán kívül, a társas kapcsolataik fenntartása és az elszigetelődés megelőzése. A hátrányos helyzetű felnőttek elszigetelődésének csökkentésére és olyan tanulási lehetőségek biztosítására, amelyek megfelelnek ezen csoport életmódjának, már sok megoldás létezik. A jelentés legfontosabb üzenete itt is az együttműködés a programok tervezéskor és kivitelezésekor. A magánszolgáltatók és a közintézmények közötti együttműködés elősegítené, hogy a magánszolgáltatók nyithassanak a felnőtt tanulóknak felé, valamint ezzel levenne bizonyos terheket a közintézményekről, így azok összpontosíthatnának azokra a területekre, ahol ők az egyedüli szolgáltatók.

Tájékoztatás

A tájékoztatás elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy az élethosszig tartó tanulás és ezen belül a közösségi tanulás valóban elérhető legyen, ezt a szolgáltatást a *National Careers Service* nyújtja. A szervezet a munkával, önéletrajz megírásával illetve a képzési lehetőségekkel kapcsolatban nyújt információt 16 éven felüli felnőttek számára, telefonon, online illetve személyesen. Munkával kapcsolatos képzésekről tájékoztatást ad még a *Job Centre*, amely munkanélkülieknek illetve aktívan munkát kereső számára hasznos. A közösségi tanulási lehetőségekről a helyi önkormányzatok is adhatnak tájékoztatást, szintén telefonon illetve online. Néhány helyi önkormányzati weboldal megtekintése után azt a következtetést vonnám le, hogy ezek folyamatosan frissítve vannak, és jó kiindulópontként szolgálnak azoknak, akik valóban tanulni szeretnének.

Fontosnak tartom még megemlíteni a NIACE által évente szervezett *Adult Learners Week*-et, amely Nagy Britanniában a legrégebb óta futó olyan program, ami az élethosszig tartó tanulást propagálja. 2014-ben immár huszonharmadszor rendezték meg ezt a programot, amely hasonló programok szervezését indította el nemzetközi szinten is. A kampány sikerén felbuzdulva a NIACE idén egy új, hasonló céllal rendelkező programot indít *Festival of Learning* néven, amely felnőtteknek, családoknak, közösségeknek és munkáltatóknak is szól.

Nagy-Britannia közösségi tanulásra vonatkozó gyakorlatának tanulmányozása során az egyik legszembeütőbb az, hogy a stratégiát, a finanszírozást, a gyakorlatot nagymértékű következetesség hatja át, a fejlesztések, a kutatások, a kampányok és a promóciók is összhangban vannak. A felnőttkori tanulókkal sokat foglalkoznak, mindennapi téma, így jelentőségét is felméri mind egyéni mind pedig politikai szinten. Az államtól független szervek, leginkább a NIACE nem engedik, hogy a tanulásra fordított finanszírozás csökkenjen és folyamatos arra törekednek, hogy az egész életen át tartó tanulás jelentőségét erősítsék a köztudatban, így a politika sem mehet el szó nélkül mellette illetve engedheti a prioritási listán lejjebb csúszni.

Fokozottan hangsúlyos a helyi jelleg: az irányítás a helyi közösségek és önkormányzatok kezében van. A stratégia szerves része, hogy a jogokkal együtt a közösségi tanulás megszervezésének kötelességét is a helyi önkormányzatoknak adja át, ezzel valódi, érdemleges és mérhető munkára ösztönözve őket. Erre az is egy jó példa, hogy a finanszírozást csak kiegészítő jelleggel adja és a közösségnek saját magának is bevételi forrásokat kell találnia, nem támaszkodhat pusztán a közpénzre.

A rendszer szempontjából lényeges, hogy tudják, a versenyképesség megtartásához folyamatosan fejleszteni kell, amelyben fontos szerepet játszanak a kutatások és a jó gyakorlatok tanulmányozása. A problémák felismerését többnyire cselekvés is követi. A 2012-es részvételt elemző jelentés után, amely az élethosszig tartó tanulásban való részvétel csökkenését jelezte, a NIACE közbenjárásának eredményeképp a kormány további 100 millió fontot biztosított a csökkenés megállítására.

Összességében egy jól működő rendszert találunk Nagy Britanniában, amely természetesen fejleszthető, de stabil alapként szolgál a közösségi tanulás megszervezéséhez. A rendszer kulcsát én a politikai elköteleződésben és felelősségvállalásban látom, minden más ennek következménye.

Összegzés

Az Egyesült Királyság követendő példa lehetne abban, hogy a közösségi tanulásra vonatkozó hosszú távú célok ne pusztán politikai, közéleti viták tárgyai legyenek, amelyek kormányonként változnak, hanem reálisan elérhető célok, amelyek megvalósítása felé valódi lépéseket is tesznek. Angliában nem csupán uniós köteleességeknek eleget téve cselekszenek, hanem valódi meggyőződésből. Éppen ez különbözteti meg és helyezi vezető szerepbe az Egyesült Királyságot, és ez az egyik legfontosabb eleme a hosszú távú célokat szolgáló stratégiák sikerének. Ehhez azonban politikai szemléletváltásra volt szükség, amelyben a kormánytól független szervezetek jelentős szerepet játszottak. Az egész életen át tartó tanulást, és ezen belül a közösségi tanulást a köztudatba kellett emelni, fontosságát tudatossá kellett tenni, hogy kialakuljon ez a politikai hozzáállás. Nagy Britanniában a NIACE ebben hatalmas szerepet játszott. Ez az energikus, jelentős befolyással bíró és köztiszteltetben álló szervezet – amely hosszú ideje, folyamatosan jelen van a felnőttoktatásban – lendületben tartja a közösségi tanulás ügyét.

Felhasznált irodalom

DfEE: *Lifetime Learning: A Consultation Document*. London: Department for Education and Employment, Crown Copyright, 1995.

DfEE: *The Learning Age: A renaissance for a New Britain*. Cm 3790. Department for Education and Employment. London: The Stationery Office Limited, 1998.

Adult participation in learning. NIACE, 2013. http://shop.niace.org.uk/media/catalog/product/2/0/2013participationsurveyheadline-web_1.pdf, 2014.03.12.

Community Learning 2013/2014. Information for community learning providers. Skills funding agency: 2013. http://readingroom.lsc.gov.uk/SFA/FINALCommunity_Learning_2013-14_Web_Version.pdf, 2014.03.10.

Community Learning in Rural Areas. NIACE 2012. http://shop.niace.org.uk/media/catalog/product/c/o/community-learning-in-rural-areas_2.pdf, 2014.03.12.

Funding rules 2013/2014. Skills funding agency https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/283563/funding_rules_2013_14_version3_nov2013.pdf, 2014.03.12.

Lifelong learning in challenging times. An agenda for a new government. NIACE, 2010. április. letöltve: <http://shop.niace.org.uk/media/catalog/product/L/L/LLinCT-Agenda2010.pdf>, 2014.03.10.

Learning through life. NIACE, 2009. <http://www.niace.org.uk/lifelonglearninginquiry/docs/IFLL-summary-english.pdf>, 2014.03.12.

Making a difference for adult learners. NIACE, 2009. <https://www.niace.org.uk/sites/default/files/documents/policy/NIACE%20Policy%20Report%2028pg.pdf>, 2014.03.12.

New Challenges, New Chances: Further Education and Skills System Reform Plan, Building a World Class Skills System. Department for Business Innovation & Skills. 2011.12.01.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/145452/11-1380-further-education-skills-system-reform-plan.pdf, 2014.03.10.

NIACE strategic plan 2013-18, http://www.niace.org.uk/sites/default/files/niace_strategic_plan_2013-18.pdf letöltve: 2013.03.10.

Skills for sustainable growth. Department for Business Innovation & Skills, 2010. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32368/10-1274-skills-for-sustainable-growth-strategy.pdf, 2014.03.22

Skills strategy 2010. Department for Business Innovation & Skills, 2010.11.16. <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/further-education-skills/docs/s/10-1273-skills-for-sustainable-growth-strategy-summary.pdf>, 2014.03.10.

<http://www.niace.org.uk>

<http://www.infonet-ae.eu/country-overviews/united-kingdom>

<http://www.theguardian.com/education/2003/jul/09/furthereducation.uk>